

TEOLOŠKI SIMPOZIJ NA TEOLOGIJU U SPLITU

Split, srijeda 22. listopada 1997.

UVODNA RIJEČ REKTORA TEOLOGIJE U SPLITU

POFESORA DR. MARINA ŠKARICE

Okupili smo se na još jednom teološkom simpoziju, koji priređuje naša Teologija. Kao njezinu rektoru ugodna mi je dužnost i čast pozdraviti sve sudionike ovoga simpozija, koji obrađuje zanimljivu i izazovnu temu: *Umiranje i smrt danas*.

Prije svih pozdrav upućujem našem Velikom rektoru nadbiskupu mons. Anti Juriću i izražavam zahvalnost na njegovoj nazočnosti danas kao i na moralnoj i materijalnoj potpori za održavanje naših znanstvenih teoloških simpozija.

Pozdravljam i našeg profesora i pomoćnog biskupa mons. Marina Barišića. Pozdravljam potom prorektora Franjevačke teologije iz Makarske dr. fra Antu Vučkovića.

Drago mi je da mogu među nama pozdraviti i predstavnike Sveučilišta u Splitu: prorektore prof. dr. Ivana Bilića i prof. dr. Pavla Marovića, dekana novoosnovanoga Medicinskog fakulteta u Splitu prof. dr. Zvonka Rumboldta, kao i tajnika dipl. pravnika Joška Alajbega.

Pozdrav i zahvalnost za dolazak na ovaj simpozij upućujem i prof. dr. Branimiru Lukšiću, županu Splitsko-dalmatinske županije.

Pozdravljam i nazočne profesore naše Teologije i Teološko-katehetskog instituta te ostale kulturne i društvene djelatnike, kao i nazočne liječnike i drugo medicinsko osoblje.

Iskreni pozdrav, dobrodošlica i zahvalnost cijenjenim predavačima na današnjem simpoziju. Njih će pojedinačno predstaviti tajnik simpozija dr. Nedjeljko Ante Ančić.

Pozdrav svim ostalim uvažanim gostima, svećenicima, redovnicima, redovnicama, vjeroučiteljima te studentima i studenticama. Želja nam je da ovaj simpozij svima bude na životno obogaćenje.

Naša Teologija već je u ovome mjesecu priredila i uobičajeni Studijski dan za pastoralne djelatnike Splitske metropolije i održala ga

je u tri prethodne srijede u Dubrovniku, Splitu i Šibeniku. Tema je bila veoma aktualna: *Pred izazovom sekta*. Zanimanje veliko, sudionika mnogo.

Već se ustaljuje tradicija da naša Teologija svake godine priredi barem jedan po mogućnosti međunarodni znanstveni teološki simpozij, koji obrađuje neku aktualnu teološku temu. Tema prošlogodišnjega teološkog simpozija bila je: *Crkva u uvjetima modernog pluralizma*.

Možda su se mnogi zapitali zašto smo za ovaj simpozij odabrali temu: *Umiranje i smrt danas*. Nije li to stvarnost koja prati čovjeka od početka? Zar se danas umire drukčije nego nekada!? Upravo zato što se danas u većini slučajeva umire zaista drukčije nego nekada, odabrali smo ovu temu. Nekad se većinom umiralo u obitelji. Umirući je bio okružen pažnjom, brigom, ljubavlju, grijan toplim riječima svojih najbližih, podržavan njihovom molitvom u nadi i vjeri u život nakon smrti. Umiralo se u toj vjeri smireno.

Danas se većinom umire u bolnicama ili staračkim domovima. Makar medicinska i svaka druga skrb bila i na najvišoj razini, ipak bolesnik ili umirući ne može doživjeti pažnju i ljubav kao u obitelji, jer jednostavno nitko nema vremena da se kod svakog bolesnika kada on to želi zaustavi, da ga sasluša, da ga upravi toplu riječ prijateljstva, vjere, nade. Stoga se on počinje osjećati napuštenim, osamljenim, čini mu se da postaje predmetom, a prestaje biti osobom. Zato s pravom primjećuje Elizabet Kübler Ross u Razgovorima s umirućima: "Mnogo imade razloga što bježimo od stvarnosti smrti, a navažniji je možda taj što umiranje danas i jest jezovitije negoli je bilo nekoć, ono je tako osamljeno, mehanizirano i neosobno... Prošla su vremena kad je čovjek mogao umrijeti u miru i dostojanstveno."¹

Želja nam je, da bi nam svima ovaj simpozij pomogao da na smrt i umiranje gledamo kao na stvarnost svakoga ljudskog života, stvarnost kroz koju se u porođajnim bolima rađamo za istinski život. Otkad je Krist prihvatio umiranje i smrt i svojim uskrsnućem ih pobijedio, otada i ljudsko umiranje i smrt može postati nebeska sjetva iz koje će niknuti novi, istinski i besmrtni život.

Jedino osnaženi ovom vjerom možemo mirno prihvatiti stvarnost umiranja i shvatiti da i "smrt spada u život – kao i rođenje", kako reče

¹ E. Kübler Ross, *Razgovori s umirućima*, Oko tri ujutro, Zagreb 1976, str. 13.

veliki pjesnik R. Tagore.² Dakle, Bog nas je stvorio za život, a ne za smrt. Na zemlji ne ostvarujemo puninu života. Uskrsli Krist nam jamči da se za istinski vječni život rađamo u porođajnim bolima umiranja. On reče: “Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada” (Iv 11,25-26). “Ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod” (Iv12,24). Dakle, sjeme bačeno u zemlju mora umrijeti, da bi urodilo novim životom.

Ako budemo znali u našim starima i umirućima kako u obiteljima, tako u bolnicama i staračkim domovima, podržavati vjeru u Krista raspetoga i uskrsloga, koji i nama jamči da se kroz patnju i umiranje rađamo za istinski vječni život, ako oni osjete da im pristupamo s ljubavlju, pažnjom i razumijevanjem kao osobama, da smo im od srca zahvalni za sve dobro, da s nama dijelimo njihovu patnju, ali i vjeru i nadu u večni život, tada će oslabiti žalac smrti, smrt će biti pobijeđena. Tada ćemo i mi i oni skupa s nama moći sa sv. Pavlom uskliknuti: “Gdje je, smrti, pobjeda tvoja? Gdje je, smrti, žalac tvoj?... Hvala Bogu koji nam daje pobjedu po Gospodinu našem Isusu Kristu” (1 Kor 15,55).

Zato se zalažemo za veću prisutnost svećenika u staračkim domovima i bolnicama negoli je to sada. Riječ vjere, nade i utjehe kojom će ih on krijepiti, pažnja i ljubav koju će im neprestano iskazivati, pomoći će im da ponovno umiru dostojanstveno i u miru, uvjereni da je istinito ono što reče sv. Pavao: “Doista, ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo” (Rim 14,8). Ako nam ovaj simpozij pomogne da to shvatimo, čvršće vjerujemo i u životu više provodimo, on će posve opravdati ova naša nastojanja. Hvala!

UVODNA RIJEČ PROF. DR. NEDJELJKA A. ANČIĆA
TAJNIKA SIMPOZIJA

Čovjek je jedino biće koje zna za svoju smrtnost, svjestan je svoje prolaznosti i biva gotovo trajno s time suočen. Neizbježni usud

² Citirano prema E. Kübler Ross, nav. dj., str. 199.

sigurne smrti jest izazov koji svakoga od nas svjesno ili nesvjesno prati cijeloga života. Ne znamo dana ni časa i moramo sami umrijeti.

No unatoč činjenici da svatko mora umrijeti, ili možda upravo zato, u današnje vrijeme pokušava se više nego ikada prije na svaki način nijekati tu izvjesnost vlastite smrti. Premda smo svjesni konačnosti svojega bića, pokušavamo na mnoge načine izbjeći toj svijesti.

Čini se da je danas rijetka postala *ars moriendi*, uvježbavanje smrti. Štoviše može se reći da je prisutno društveno potiskivane smrti i uopće tematike umiranja. Mogli bismo reći da moderni čovjek nema svjesni stav prema smrti i ne želi se zapravo osobno susresti sa vlastitom smrću. Ono što gledamo na TV gotovo svakodnevno, to je smrt drugoga, na to smo otupjeli i ona nas ne pogađa.

U prijašnja vremena doživljavali smo umiranje i smrt u obiteljima. Danas teški bolesnici odlaze u bolnice ili pače klinike za umiranje, a starci i starice sve češće u staračke domove, poslove oko toga obavljaju pogrebne ustanove. Smrt biva potiskivana, a iskustvo smrti otežano. To bi moglo imati svoj razlog u manjku osmišljavanja umiranja i smrti uopće. Je li to zbog toga što moderni čovjek ima sve manje prave vjere u život nakon smrti pa zato i u smrti sve manje vidi smisla, a ovaj svoj život želi iskušati do krajnjih granica.

Bespomoćnost i strah pred smrću, (!) postaju utoliko veći ukoliko moderni čovjek sebe smatra dostatnim, posve autonomnim subjektom i gospodarem.

O smrti, zapravo o kršćanskom shvaćanju smrti, danas želimo govoriti posve ozbiljno. Biblijska slika o pšeničnom zrnu koje pada u zemlju i ugiba da bi iz njega nikao novi život, odaje svu radikalnost i bolnu promjenu koja se u smrti događa.

Čovjek je oduvijek postavljao pitanja o smrti. Što je ona. Je li smrt prijelaz u ništavilo, što čovjek mora prihvatiti, makar u njemu ne vidio smisla? Ili se u smrti čovjeku otkriva nova stvarnost, drugi vječni život kod Boga?

Srž kršćanske vjere jest vjera u uskrsnuće Krista rassetog te neuništiva nada u naše vlastito uskrsnuće i život vječni u općinstvu svetih. Zato smo kao misao vodilju i ove rasprave o smrti stavili riječi apostola Pavla iz Poslanice Rimljanima: "Doista, ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo. Živimo li dakle ili umiremo, Gospodinovi smo" (Rim 14,8). One su obzor

kršćanske nade, dapače, izvjesnosti da čovjek kao osoba s dušom i tijekom nije stvoren da propadne i nestane nego je stvoren za novu budućnost kod Boga.

U četiri referata i tri koreferata koliko ih danas imamo na rasporedu, nije ni izdaleka moguće sveobuhvatno obraditi vrlo složen problem i zagonetku ljudske smrti. Mi smo izabrali samo neke njegove važne vidove, koje želimo na ovome skupu s više strana i s različitih motrišta osvijetliti.

Srdačno pozdravljam naše predavače i zahvaljujem što su se odazvali da sudjeluju na godišnjem simpoziju Teologije u Splitu.

Prof. dr. Franjo Zenko iznijet će nam kako se u suvremenoj filozofiji tretira problem smrti, koja su glavna stajališta u svezi s tim, ima li nekih dodirnih točaka, koliko su prisutna filozofska shvaćanja u današnjem društvenom mentalitetu potiskivanja smrti.

U drugom predavanju prof. dr. Dubravka Kocijan-Hercigonja s Medicinskog fakulteta u Zagrebu upoznat će nas s nekim psihološkim aspektima umiranja i smrti. Možda su u teologiji upravo ovi vidovi premalo poznati i nedostavno uvažavani, primjerice suočavanje s činjenicom bolesti, strah i borba sa samim sobom u prihvaćanju bolesti, susret s umirućima, rodbinom itd.

Treće popodnevno predavanje, prof. dr. fra Ante Vučkovića s Franjevačke teologije u Makarskoj analizirat će odnos prema smrti na primjeru triju danas aktualnih modela: egzistencijalističkoga, židovskoga i kršćanskog. Razložit će i bitne teološke odrednice i posebnosti kršćanskog odnosa prema smrti.

Popodnevni dio započet će prof. dr. Antun Bačić, voditelj jedinice intenzivnog liječenja pri Kliničkoj bolnici ovdje u Splitu. Dr. Bačić će nam iznijeti problematiku određivanja nastanka smrti te s tim povezano i pitanje transplantacije organa.

U tri kraća koreferata predavači će se osvrnuti na tri važna područja pastoralne skrbi starijih, bolesnih i umirućih osoba. S. Ljiljana Todorčić, ravnateljica Mirovnog doma Lovret upoznat će nas s radom i problemima starijih osoba koje svoju večer života provode u domovima. Prof. dr. Josip Čorić osvrnut će se na sakrament bolesničkog pomazanja i sadašnju praksu podjeljivanja toga sakramenta, kao i na neke druge crkvene smjernice za pastoral bolesnih i umirućih. I na kraju, prof. mr. Ivan Matković iznijet će svoja župnička zapažanja i iskustva iz pastorala bolesnika.

Želim da današnji simpozij pomogne svim sudionicima da u kršćanskoj vjeri i nadi prihvate svoju vlastitu smrtnost kao izazov i poticaj da naš život bude zreliji, dublji i odgovorniji.